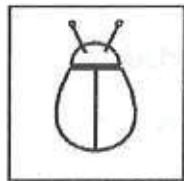
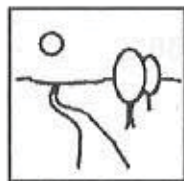
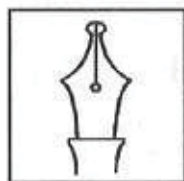
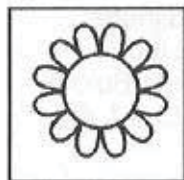
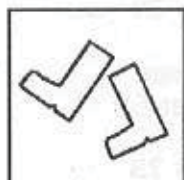

erica

driemaandelijks contactblad
van de werkgroep
limburgse natuurgidsen v.z.w

België - Belgique
P.B.
3960 BREE
12/2573

Janssens Jos

Djef Antenstraat 59

3500 Hasselt

september 1998

dit is nummer 3
van de 26ste
jaargang

verantwoordelijke uitgever:

T. Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren

kantoor van afgifte
Bree 01

Erica

26ste jaargang nr 3
Herfstnummer 1998
van de Werkgroep
Limburgse Natuurgidsen VZW
Lid van Natuurbeschermingsactie
Limburg (NAL)

Voorzitter: Florent Van Brabant
Meerkoetstraat 18
3530 Houthalen
Tel: 089/38 16 24

Secretaris: Jos Janssen
Djef Antenstraat 59
3500 Hasselt
Tel: 011/27 06 73

CVN-Limburg: Els Bijmens
Limnet-coördinator: Rik Libot
Groene Huis Bokrijk
tel: 011/23 27 66

Tijdschrift Erica

Samenstelling:

Theo Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren
Tel: 089/86 43 54

Ledenadministratie :

Cécile Ulenaers
Steenweg op Linde 66
3990 Peer
Tel: 011/79 13 84

Abonnementen:

200 fr te storten op
235-0010248-75
v/d Limburgse Natuurgidsen

Verantwoordelijke uitgever:

Theo Dreesen

Vooraf

Het bestuur van onze werkgroep heeft niet het einde van de zomer afge wacht (zomer ?, heb ik iets gemist ?), om terug in gang te schieten. Half september moet de planning voor volgend jaar rond zijn, dus moest er gewerkt worden en in hoofdlijnen ligt het programma voor volgend jaar vast.

Op donderdag 15 oktober start in Herk-de-Stad de volgende cursus voor natuurgids. En op 6 februari gaat de volgende in Bokrijk van start. In de verdere toekomst, najaar 1999, dacht men reeds aan een volgende cursus, mogelijk in Bree. Drukke tijden zijn het voor onze cursusbegeleiders.

De lopende cursussen gaan hun gang: deze in Noord- en Zuid-Limburg zijn afgelopen. Enkel wat stagewandelingen, de eindevaluatie en de diplomering staan nog op het programma. In Bokrijk begint men aan de laatste sessie. Dat wordt nog even doorbijten.

Van de provincie ontvingen we deze week het ontwerp van het milieubeleidsplan Limburg 1999 - 2003. Het is een lijvig boekwerk met als titel 'Dierbaar duurzaam Limburg', een bundeling van alle intenties en beleidsinitiatieven op gebied van milieu- en natuurontwikkeling. Een snelle blik erin leert ons dat voor de Limburgse Natuurgidsen een prioritaire rol is weggelegd op gebied van NME en begeleiding. Vooral onze Limnet-coördinator krijgt zijn rol toebedeeld.

In dit nummer starten we ook met een artikel over het statuut en de rechtszekerheid van de natuurgids. Het zit allemaal niet meer zo eenvoudig tegenwoordig. Goddank hebben we in ons bestuur hiervoor versterking gekregen in de persoon van Christophe Vanderlinden. Ook zal onderzocht worden in hoever de naam 'natuurgids' kan beschermd worden.

Er resten ook nog wat vormingsactiviteiten voor dit najaar, waarbij men zijn kennis over mossen en paddestoelen weer kan opfrissen. We hebben in onze groep inderdaad enkele zeer bekwame mensen in beide specialiteiten en zij zijn bereid hun kennis aan anderen door te geven. Misschien tot op een van deze activiteiten.

Theo

Hiermee starten we aan het laatste kwartaal van 1998 en het aantal vormingsactiviteiten vermindert logischerwijze. De nadruk ligt op een aantal typische herfst-onderwerpen: mossen en paddstoelen. Voeg daarbij nog een determinatieavond over spinnen om geheel in de herfst sfeer te komen.

In de werkgroep is men al bezig met het opstellen van het cursusprogramma voor het volgende werkjaar. Alle informatie hierover verneemt u in het winternummer van dit tijdschrift, zodat uw nieuwe agenda tijdig kan ingevuld worden.

Cursus VII: Spinnen

Permanente begeleider: Luc Crèvecoeur

**Determinatie-
avond
dond. 24 sept**

Dit is het herhalen en het evalueren van de excursie van 13 september in de Maten. Luc doet het allemaal nog eens over aan de hand van meegebrachte voorbeelden.

Het is ook de gelegenheid om eens rustig de beestjes te bekijken door een loop of binoculair.

Van 19u30 tot 22u30 in "Het Groene Huis" te Bokrijk.

Cursus X: Paddestoelen

Permanente begeleider: Chris Marneffe

**zondag
20 sept 9 uur
Kerk Lummen
Gids:
Hugo Vander-
linden**

Paddestoelenstudie maakt de hoofdmoot uit van de vorming in het najaar. Niet minder dan 5 activiteiten staan er nog geprogrammeerd: 2 determinatie-avonden en 3 excursies.

Voor de excursies werd weer gekozen voor een zo groot mogelijke variatie van biotopen. Er komen gebieden uit het westen, midden en noord-Limburg aan de beurt, met begeleiders die tot het kruim van de paddestoelkenners in onze provincie, waarschijnlijk zelfs van het Vlaamse behoren.

Algemene informatie over paddestoelen kreeg ieder al in de cursus of op diverse uitstappen, of is eventueel te vinden in elke paddestoelengids. Maar in een oorspronkelijk Italiaans boek over paddestoelen vond ik een reeks eigenaardigheden en wetenswaardigheden die men niet direct op een excursie hoort. Als opwarmertje voor de komende activiteiten dus wil ik een uittreksel hieruit jullie niet onthouden.

**zondag
4 okt 9 uur
Holstenhoeve
Gids:
Luc Lenaerts**

Door het grote aantal soorten en de geaardheid ervan, kunnen we spreken over de wereld der paddestoelen. Deze wereld telt een onvoorstelbare hoeveelheid bewoners die allemaal anders zijn, zelfs wanneer men hun afmetingen en de substraten waarop ze leven buiten beschouwing laat. Daar ook fermenten en gisten paddestoelen zijn, kunnen we niet ontkennen dat ze een aantal positieve eigenschappen bezitten. Ze brengen talrijke chemische processen op gang, waarvan de alcoholische gisting die van most wijn maakt en niet te vergeten van wijn azijn, de gisting van bier en het rijzen van brooddeeg de bekendste voorbeelden zijn.

**zondag
11 okt 9 uur
Kerk Kaulille
Gids:
Jean Vangrins-
ven**

Tijdens het gisten stijgt de temperatuur van het aan het chemische proces blootgestelde substraat aanzienlijk. We spreken dan ook van warmte producerende paddestoelen. Schimmels geven aan voedsel een speciale smaak, zie bijvoorbeeld schimmelkazen (Rocquefort, e.a.). Ook sommige vruchten (appels, peren, druiven, enz.) krijgen door schimmels een apart aroma.

Andere microscopisch kleine paddestoeltjes zijn in staat het substraat waarop ze leven een speciale kleur te geven. Andere eveneens microscopische exemplaren die in bepaalde vleuistoffen leven, in staat zijn om met hun uiterst fijne hyfen lussen te vormen. Hiermee kunnen ze heel kleine wormpjes vangen en wurgen. Nog unieker is het feit dat de hyfen van deze paddestoelen vervolgens in staat zijn om de organische bestanddelen van het kleine wormpje als voedsel te benutten.

Microscopisch klein zijn ook de paddestoelen die het verteren van hout en plantenresten door witte mieren en larven van de geslachten Lepidoptera en Coleoptera mogelijk maken.

Ook grote paddestoelen hebben zo hun eigenaardigheden. Zo kunnen de myceliumdraden van de honingzwam het hout fluorescerend maken. Soms, zoals bij de Pleurotus olearius zijn de vruchtlichamen zelf fluorescerend. Bekend zijn ook de snelle kleurveranderingen van de kastanjeboleet en de heksenboleet.

Dan is er ook nog het onderling parasitisme van paddestoelen. Zo leeft de kleine kostgangerboleet op de aardappelbovist, de nyctalis astherophora (poeder zwamgast) op een aantal russula-soorten en de kostgangerboleet op de grofplaatrussula. Ook ziet men paddestoelen met op de hoed exemplaren van de zelfde soort. Dit doet zich frequent voor bij honingzwammen en bij het eekhoortjesbrood.

Vermeldenswaard tenslotte is de sporenverspreiding van de geslachten Crucibulum en Cyatus (waartoe o.a. het gele nestzwammetje behoort). Dit zijn komvormige paddestoelen. De sporen bevinden zich niet in het vruchtlichaam maar in peridiolen, kleine ronde bolletjes die in het kommetje liggen. Dit kommetje is afgesloten door een vlies. Eén regendruppel is voldoende om het vliesje te doen scheuren en alle peridiolen met geweld weg te slingeren. Ze zijn kleverig en blijven plakken aan grassprietten of andere obstakels, vanwaar ze door passerende dieren verder getransporteerd worden.

Op onze wandelingen en determinatie-avonden gaat het er goddank minder gesofistikeerd aan toe. De excursies beginnen allemaal om 9 uur en eindigen om 12u30. Meebrengen: gids, laarzen, loep.

De **determinatieavonden** gaan zoals steeds door in het Groene huis te Bokrijk op volgende data, telkens van 19u30 tot 22u30:

donderdag 15 oktober , lesgever/gids: Luc Lenaerts donderdag 19 november, lesgever/gids: Jos Teurlinx
--

Cursus IX: Mossen

Permanente begeleider: Paul Hubert

Mossen
Vrijdag
16 oktober
determinatie
Groene Huis
19u30

Naast paddestoelen zijn de mossen een uitermate geschikt onderwerp om in het najaar te bestuderen. Deze miskende plantjes genieten niet vaak de belangstelling die bloeiende planten wél krijgen.

Mossen zijn, net als paardenstaarten, varens, schimmels (= paddestoelen) en algen sporeplanten.

De plaats van mossen in het plantenrijk:

Niet vaatplanten	Blauwwieren	Sporeplanten
	Schimmels	
	Algen	
	Mossen	
Vaatplanten	Varens	Zaadplanten
	Bloemplanten	

Dat betekent dat ze zich verspreiden via sporen; dit als onderscheid met zaadplanten. Het belangrijkste onderscheid tussen zaden en sporen kun je niet zien: in een spore zijn alle chromosomen (de dragers van de erfelijke informatie) in enkelvoud aanwezig, in een zaad zijn ze in dubbelvoud aanwezig (net als in de lichaamscellen van mensen en de dieren om ons heen). In een zaad is al een, zeer klein, compleet plantje te vinden, in een spore is dat niet het geval.

Mossen onderscheiden zich van andere sporeplanten door hun levenscyclus. Uit een spore groeit een voorkiem (protonema) en daaruit een mosplantje (de gametofyt), waarop vervolgens een sporekapsel (sporangium) gaat groeien. Uit het sporekapsel komen de sporen.

Afgezien van de geslachtelijke voortplanting via sporen zoals hierboven vermeld, kennen mossen nog een trucje om zich te vermenigvuldigen: via broedkorrels (vgl. stekjes).

Korstmossen worden soms tot de mossen gerekend. Ten onrechte, want korstmossen zijn een samenleving (symbiose) van een alg en een schimmel. Schimmels hebben een heel andere levenscyclus (en geen bladgroen) dan mossen. Paardestaarten en varens onderscheiden zich van mossen doordat ze wortels en een vaatsysteem hebben voor watertransport.

De mossen vallen uiteen in twee groepen: de levermossen en de bladmossen. De belangrijkste verschillen zijn:

Levermossen groeien in een flap (*thallus*) of in vlak op de ondergrond groeiende stengelstijve met twee rijen blaadjes.

Bladmossen hebben (in principe) meer dan drie rijen blaadjes, ze zijn rondom bebladerd.

Bij levermossen rijpt het sporekapsel 'in' de groene plant. Bij rijpheid groeit het kapsel in enkele dagen uit en daarna knalt het open: er springen vier klepjes los. De kapselsteel is glasachtig en het kapsel is een zwart kogeltje. Bij bladmossen rijpen de sporen in het kapsel nadat dat op de kapselsteel boven de bladeren uitgegroeid is. Kapsel en steel zijn bruinachtig.

Deze korte inleiding "pikten" we van Internet. Voor nog véél meer over mossen, met o.a. een volledige standaardlijst met Nederlandse mossen, zie: <http://www.hio.hen.nl/~zielman/mossen/>

Gids voor beide activiteiten:
Jan Verstraeten

Mossen
excursie
zondag
25 oktober
9 uur
Nieuwe kerk
As